

Styria/Štajerska/Stiriae v obdobju 1670–1870 na zemljevidih iz Kartografske zbirke UKM

V razstavišču Avla so predstavljena kartografska dela iz obdobja od 17. do 19. stoletja, ki prikazujejo tudi območje današnje Štajerske in jih hrani Kartografska zbirka Univerzitetne knjižnice Maribor.

Gledalcu samemu je prepuščeno, ali jih bo vrednotil iz znanstvenoraziskovalnega stališča, si jih preprosto ogledal ali jih občudoval po umetniški in tehnični plati. Saj: geografi zemljevide ocenjujejo kot kartografske izdelke, zgodovinarji kot dokumente družbenega, političnega, gospodarskega časa in prostora, zbiralci in antikvarji gledajo nanje kot na vrednost, umetniki občudujejo njihovo likovno podobo, za muzealce, arhivarje, bibliotekarje so stari zemljevidi dragocene enote. Vsak po svoje. Sporočilna in grafična podoba Styrie, ujeta na papir med letoma 1670 in 1870, je torej na ogled v vsej svoji vizualni moči, da se jo prouči ali preprosto uživa v izjemnosti odbranih kartografskih izdelkov.

Pričujoča razstava je izbor zemljevidov, ki izhaja iz opredelitve območja Štajerske in ima vsaj dve istovetnosti (identiteti): prva je časovno obdobje preteklosti in druga geografsko področje prikaza, ki se ujemata z obdobjem in pogledom Slovenještajerskih vedut in albumov, predstavljenih v Podobah slovenske Štajerske.

Razstavljeni kartografski prikazi štajerskega ozemlja:

- SANSON, Nicolas, d'Abbeville: Partie du cercle d'Austriche, ou sont les Duchés de Stirie, de Carinthie, de Carniole et autres estats hereditaires a la Maison d'Austriche [Kartografsko gradivo] / par Sr. Sanson. - [Ca. 1:690.000]. - Paris : [s.n.], 1692. - 1 zvd : barve ; 86 × 54 cm na listu 97 × 61 cm
- STIRIA [Kartografsko gradivo]. - [Nedoločljivo merilo]. - [S. l. : s. n., 18--?]. - 1 zvd : barve ; 42 × 31 cm, na listu 56 × 44 cm
- DANCKERTS, Justus, 1635-1701: Circuli Austriaci [Kartografsko gradivo] : in quo Sunt Archiducatus Austriae Ducatus Stiriae Carinthiae Carniolae Comitatus Tirolis et Episcopatus Tridentini novissima descriptio / per Iustinum Danckerts cum privilegio. - [Ca. 1:1.000.000]. - Amstelodami : [I. Danckerts, 166-]. - 1 zvd : barve ; 59 × 49 cm
- KINDERMANN, Joseph Karl: Charte von Steyermark [Kartografsko gradivo] = Carte de la Styrie / entworfen und gezeichnet von I. K. Kindermann ; gestochen von Franz Müller. - [Ca. 1:530.000]. - 1 zvd : barve ; 68 × 55 cm
- WEIGEL, Christoph, 1654-1725: Ducatus Styriae novissima tabula [Kartografsko gradivo] / studio C. Weigelii Norimb. - [Ca. 1:700.000]. - [Norimbergae : C. Weigel, 1719]. - 1 zvd : barve ; 37 × 31 cm na listu 45 × 37 cm
- LOTTER, Tobias Conrad, 1717-1777: Stiria Ducatus juxta recentissimas observationes et accuratissimas mappas commoda hac forma aeri in sculptus et usui publico destinatus [Kartografsko gradivo] / per Tob. Conrad Lotter Geogr. Aug. Vind. - [Augsburg : s. n., 1734?]. - 1 zvd : barve ; 56 × 49 cm na listu 64 × 45 cm
- SEUTTER, Georg Matheus: Stiria Ducatus juxta recentissimas observationes et accuratissimas mappas commoda hac forma aeri in sculptus et usui publico destinatus [Kartografsko gradivo] / per Matth. Seutter S.C.M. Geogr. Aug. Vind. - [Augsburg : s. n., 1734?]. - 1 zvd : barve ; 57 × 49 cm na listu 60 × 52 cm
- SANSON, Nicolas, d'Abbeville: Hertzoghüber Steyer, Karnten, Krain, & c. Duché's de Stirie, Carinthie, Carniole comte's de cilley, marq sar des windes, et autres estats unis et hereditaires aux Archiducs d'Austriche [Kartografsko gradivo] / par N. Sanson d'Abbeville. - Paris : chez l'Auteur, 1699. - 1 zvd : barve ; 60 × 46 cm
- STIRIA (vulgo Stirimarc) [Kartografsko gradivo] / B.k.z. ok. 1589. - 1 zvd. : barve ; 53 × 46 cm
- STIRIA Steyrmarch [Kartografsko gradivo] / ok. 1640. - 1 zvd. : č-b ; 59 × 42 cm
- HOMANN, Johann Baptist: Ducatus Stiriae Novissima Tabula [Kartografsko gradivo] / ex ampliore mappa olim R. D. ni Georgii Matth. Vischer ; deducta, et in hac utiliore forma Curiosorum oculis exhibita a Joh. Bapti. Homanno. - [Ca. 1:380.000]. - barve ; 55 × 47 cm.

Gabrijela Kolbič

Poletna domoznanska razstava Podobe slovenske Štajerske
v Univerzitetni knjižnici Maribor

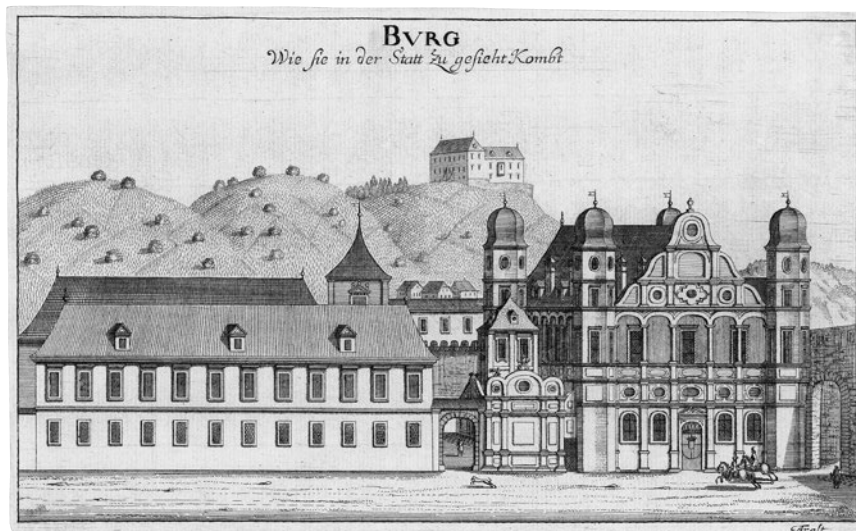
PODOBE SLOVENSKE ŠTAJERSKE

Univerzitetna knjižnica Maribor, 19. 6.–12. 9. 2015

♦
Odprtje razstave, 19. 6. 2015, ob 13. uri, razstavišča UKM, Gospejna 10

♦
Avtorji razstave so Primož Premzl, dr. Vlasta Stavbar in Gabrijela Kolbič

Razstavljeni eksponati so iz fondov Univerzitetne knjižnice Maribor, Pokrajinskega muzeja Maribor, iz zasebne domoznanske zbirke Primoža Premzla, iz Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani ter Pokrajinskega muzeja Ptuj – Ormož.

Maribor, mestni grad I, G. M. Vischer, Topographia Ducatus Stiriae, 2006.

Vedutna dediščina v starih albumih

Enota za domoznanstvo in posebne zbirke Univerzitetne knjižnice Maribor vsako leto pripravi poletno domoznansko razstavo, kjer predstavi delček dragocenega gradiva iz zbirke Univerzitetne knjižnice Maribor. Take razstave so podprte tudi z raziskovalnim delom. Izbor tega gradiva je prav tako uvrščen na prednostno listo za digitalizacijo, s tem pa postane bolj dostopno tudi za raziskovalno delo.

V letošnjem poletju Univerzitetna knjižnica Maribor v sodelovanju z Umetniškim kabinetom Primož Premzl daje na ogled Podobe slovenske Štajerske z originalnim gradivom izvirnih albumov:

VISCHER, Georg Matthæus, Topographia ducatus Stiriae. Grätz : [s. n.], 1681 ([s. l. : s. n.]). - [481 f., 27] str. registra : bakrorezi ; 8° (17 × 28 cm). [Fond Univerzitetna knjižnica Maribor]

KAISER, Joseph Franz, LITHOGRAPHIRTE Ansichten der Stayermarkischen Städte, Märkte und Schlösser [Slikovno gradivo]. - Gratz : gesammelt und herausgegeben von J. F. Kaiser ..., [1824–1833]. - 1 mapa (179 litografij) : č-b ; 11 × 17 cm na listu 20 × 29 cm, v mapi 18 × 26 cm. [Fond Pokrajinski muzej Maribor]

REICHERT, Karl, Einst und jetzt : Album : Steiermarks sämtliche interessante Schlösser, Burgruinen, Städte, Märkte Kirchen und Klöster enthaltend : ein vaterländisches Bilderwerk / nach der Natur aufgenommen, auf Stein gezeichnet und herausgegeben von Carl Reichert. - Graz : Selbstverlag C. Reichert, 1863–1865. - 3 zv. v enem : ilustr. ; 21 × 27 cm. [Fond Univerzitetna knjižnica Maribor]

Razstavljena sta tudi dva Vischerjeva zemljevida, prvi iz Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani, drugi iz Pokrajinskega muzeja Ptuj – Ormož:

Georg Matthæus Vischer, **Zemljevid vojvodine Štajerske**, 1678, sestavljen iz dvanajstih bakrorezov, 123,5 × 135,5 cm, približno merilo 1 : 172.800

Georg Matthæus Vischer - Andreas Trost, **Zemljevid vojvodine Štajerske**, 1678/1681, bakrorezi, 126 × 140 cm

Na ogled je izbor izvirnih vedut raznih krajev Georga Matthæusa Vischerja (1681) ter njegova zemljevida (1678), izbor vedut Josepha Franza Kaiserja (1824–1833) in Carla Reicherta (1863–1865) ter drugo originalno gradivo od 17. do 19. stoletja, vezano na Štajersko, iz fonda Univerzitetne knjižnice ter zasebne domoznanske zbirke Umetniškega kabineta Primož Premzl. Razstavo dopolnjujejo kartografska dela od 17. do 19. stoletja pod naslovom Styria/Štajerska/Stiriae, ki prikazujejo območje današnje Štajerske in jih hrani Kartografska zbirka Univerzitetne knjižnice Maribor.

Z razstavo želi Univerzitetna knjižnica Maribor širši javnosti prikazati dragoceno gradivo, ki ga hrani, ter dati poudarek ohranjanju kulturne dediščine in njeni promociji; hkrati pa tudi raziskovalnemu in študijskemu delu, ki je prisotno pri rokovanju z raritnim gradivom. Predstavitev dvajsetletnega projekta izdaj reprintov slovenještajerskih topografsko-vedutnih albumov iz 17. in 19. stoletja, ki jih je izdal Umetniški kabinet Primož Premzl, nudi obiskovalcem vpogled v študijsko delo, ki je bilo opravljeno ob pripravi

izdaj, ter kaže na pomen takšne zbirke v slovenskem prostoru in za slovensko kulturno zgodovino. Hkrati pa reprinti omogočajo vzporedno ogledovanje in primerjavo razvoja vedut v obdobju od 17. do 19. stoletja.

Razstava Podobe slovenske Štajerske ponuja preplet različnih področij (kulturna zgodovina, umetnostna zgodovina, zgodovina, vedutizem, topografija, geografija...); trojstvo (vedute, albumi, zemljevidi) vpogleda v podobe slovenske Štajerske; povezovanje starega in novega (izvirniki, reprinti, faksimile, digitalizirano gradivo); paralele med deli Janeza Vajkarda Valvasorja na Kranjskem in G. M. Vischerja na Štajerskem ter med posnemovalcema slednjega Kaiserjem in Reichertom, obenem pa so primer dobrega sodelovanja med institucijami.

S takšnimi razstavami in kulturno ponudbo se Univerzitetna knjižnica Maribor promovira kot pomembna institucija z več kot 110-letno tradicijo, ki ima s svojim poslanstvom, delovanjem in bogatim fondom v posebnih zbirkah pomembno mesto za Maribor, regijo in državo.

Dr. Vlasta Stavbar

Umetniški kabinet Primož Premzl in podobe slovenske Štajerske

Stare vedute doživljamo predvsem tako, kot so bile že zamišljene: kot pričevanje o nekem času in prostoru. Ob zaključku dvajset let trajajočega projekta je pred dnevi v založbi Umetniški kabinet Primož Premzl izšel tretji album v seriji štajerskih vedut z naslovom **Slovenještajerske vedute Carla Reicherta** (čas okoli 1860–okoli 1870) in je zadnja izmed treh izdaj, v katerih so upodobitve slovenještajerskih krajev v 17. in 19. stoletju. V tem sklopu je leta 1999 že izšel reprint **Stare Kaiserjeve suite**, ki je okvirno nastajala med letoma 1824 in 1833, leta 2006 pa reprint znamenitega Vischerjevega dela **Topographia Ducatus Stiriae – Knjiga gradov iz zadnje četrtine 17. stoletja**.

Z zadnjo izdajo je zaokrožen domoznanski projekt iskanja, zbiranja in raziskovanja težko dostopnega slikovnega gradiva. V treh albumih je sedaj okoli 450 vedut, ki bodo omogočale vzporedno ogledovanje in primerjavo razvoja posamezne vedute v obdobju od zadnje četrtine 17. stoletja do druge polovice 19. stoletja. K njim so priloženi še trije zemljevidi iz 17. in prve polovice 19. stoletja. Ob tem je zanimivo dejstvo, da je bila z območja Slovenije v posameznih suitah tako obsežne obravnave topografov in vedutistov deležna samo nekdanja dežela Štajerska. Polihistor Janez Vajkard Valvasor je Kranjsko v 17. stoletju temeljito osvetlil tudi kot topograf – vedutist. **Njegovi Topografija in Slava Vojvodine Kranjske** sta danes nepogrešljiva dokumenta tistega časa. Sočasno je **Topografijo Vojvodine Štajerske** ustvaril G. M. Vischer. Valvasor na Kranjskem z obsežnejšim delom v 19. stoletju nima posnemovalca, Vischer na Štajerskem pa kar dva, Josepha Franza Kaiserja in Carla Reicherta.

Prav zaradi navedenega je zbirka v slovenskem prostoru neponovljiva.

Poletno domoznansko razstavo Podobe slovenske Štajerske zaokrožuje javnosti prvič predstavljena izdaja reprinta **Slovenještajerske vedute Carla Reicherta** založnika, urednika in zbiralca Primoža Premzla.

Primož Premzl